

фільма. Монтаж – дійственне средство создания образов, раскрытия дополнительных смыслов в фильме. Одним из кинематографических средств передачи отрицательной эмоции является внутрикадровый монтаж. Движение камеры подчеркивает состояние героя, готовность к активным действиям. Съемка через плечо демонстрирует желание героя, который переживает отрицательную эмоцию, доминировать в ситуации общения. Прием монтажа «возвращение действия в прошлое» применяется для актуализации причин возникновения отрицательной эмоции. С помощью ракурсной съемки усиливается восприятие эмоционального глубинного смысла, заложенного в кадре, передается естественность эмоции героя. Использование техники светотени помогает передавать деструктивный характер отрицательной эмоции. Характерным световым оформлением мизансцен является тусклый свет. Музыка в ситуациях выражения отрицательной эмоции может сопровождать слова героя; маркировать передачу коммуникативного хода собеседнику; заполнять паузу между репликами. Выражение отрицательного эмоционального состояния героев кинофильма достигается комбинацией лингвальных и нелингвальных средств и может происходить на вербальном, вербально-визуальном, вербально-аудиовизуальном или только аудиовизуальном уровнях.

Ключевые слова: кинодискурс, кинематографические средства, монтаж, негативные эмоции, нелингвальные средства, смысл.

Krysanova Tetiana. Non-lingual Means of Expressing Negative Emotions in the English Cinema Discourse.

The article is devoted to the ways of expressing negative emotions non-linguistically with cinematic means. Such cinematic means as close-up, montage means, foreshortening, chiaroscuro technique, music and noise have been distinguished. Close-up draws attention to the whole mise en scene. Montage is effective in imaging, revealing additional senses in the movie. Intraframe montage emphasizes the hero's emotional state, his inner tension, readiness for action. Over-the-shoulder shot demonstrates the desire of the hero to dominate in the communicative situation. Flashback montage is used to update the causes of negative emotions. Angle shooting enhances the perception of emotional sense embedded in the frame, hero's natural emotions are revealed. Chiaroscuro technique implies destructive character of negative emotions. Typical lighting for shooting is dim light – darkness or night. Music used to express negative emotions may accompany the hero's words; mark turn-taking; fill a pause between replicas, making events dynamic. The expression of characters' negative emotional state in the film is achieved through the combination of lingual and non-lingual means and can occur on verbal, verbal-visual, verbal-audiovisual or audiovisual levels.

Key words: cinema discourse, cinematic means, montage, negative emotions, non-lingual means, sense.

Стаття надійшла до редколегії
20.04.2015 р.

УДК 811.111'19: 81'42

Людмила Павленко

**Соціорольові та гендерні особливості дискурсивного акту «підхоплення»
в сучасному англійському діалогічному мовленні**

Статтю присвячено дослідженню соціорольових та гендерних особливостей висловлень зі значенням підхоплення в сучасному англійському діалогічному мовленні в когнітивно-комунікативному аспекті. Такі висловлення – акти вербальної реакції на репліку співрозмовника, яка відбувається лише в режимі соціодискурсивної взаємодії, що дає підстави для їхнього тлумачення в термінах дискурсивного акту, який є продуктом діалогічного мовлення, що складається з двох мовленнєвих кроків – репліки-стимулу і репліки-реакції. У статті визначено роль і місце дискурсивного акту «підхоплення» в діалогічному мовленні; показано специфіку його використання залежно від гендеру і соціорольової структури інтраактантів; описано гендерно-рольовий потенціал дискурсивного акту «підхоплення». Статусні особливості функціонування дискурсивного акту «підхоплення» проаналізовано з погляду однакового, вищого або нижчого соціального статусу мовця порівняно зі статусом його адресата. Доведено, що розподіл дискурсивного акту «підхоплення» за гендерними чинниками та соціальним статусом співрозмовників має риси симетрії та асиметрії. Симетричним він виявляється за гендерним принципом, а асиметричним – щодо соціального статусу.

Ключові слова: підхоплення, дискурсивний акт, гендер, соціальний статус, соціальна роль, гендерно-рольовий потенціал, діалогічне мовлення.

Постановка наукової проблеми та її значення. Когнітивно-комунікативна лінгвістика як сучасна парадигма вивчення мови в її функціонуванні уможливує виявлення та пояснення механізмів мовленнєвої взаємодії комунікантів, зокрема й тоді, коли актуалізується дискурсивний акт (ДА) «підхоплення» як другий компонент діалогічної секвенції зі своїм фіксованим місцем в інтерактивному ланцюжку, що являє собою реактивну репліку співрозмовника-адресата, який «перехопив» на себе роль мовця, на попередньо висловлену співрозмовником-адресантом інформацію для її схвалення, відхилення, доповнення чи розширення [13, с. 6]. Середовищем конституювання та побутування ДА «підхоплення» є діалогічне мовлення, поза яким він не існує. Пор.: (1) – *The papers have been already prepared... – and they have been delivered to the stockholders* /A. Rose/; (2) – *It was funny the way he looked at us, like ... – Like what?* /A. Christie/.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Оскільки функціонально-комунікативний потенціал цих актів зумовлюють і лінгвальні, і екстралінгвальні чинники, то природно, що у їх конституюванні важливу роль відіграють антропологічні (комуніканти, їхні соціальні ролі, стать, вік тощо), когнітивні (інформація, структура знань, досвід), прагматичні (ситуація, час, місце, мета спілкування) та інші фактори.

Попри це, лінгвістичне осмислення феномену «підхоплення» обмежене лише фрагментарними даними, пов'язаними з аналізом інших явищ. Насамперед йдеться про окремі рефлексії у дослідженнях розмовного синтаксису (Л. П. Зайцева), єдності «питання – відповідь» (П. А. Афанасьєв, В. С. Шляпіна), просодики (Л. Л. Гураль) та інтонації (А. Б. Кучер). Досвід же системного опису підхоплення з акцентом на його соціорольових і гендерних особливостях лише починає накопичуватися.

Мета і завдання статті. Загальна орієнтація сучасної лінгвістики на вивчення методів і способів функціонування мови в її соціальній динаміці, що визначає розуміння її одиниць у широкому контексті мовленнєвої діяльності, де чільне місце належить і категорії «підхоплення», пояснює *актуальність* цієї роботи. Її дослідження на часі, оскільки, по-перше, вона є феноменом діалогічного мовлення, що дає підстави уналежити її до базових конверсаційних одиниць; по-друге, вона належить до групи соціально орієнтованих мовленнєвих дій з ознаками як консенсусної, так і конфліктної комунікації. Викладене дає підстави розглядати *об'єктом* аналізу ДА «підхоплення», який являю собою другий компонент інтерактивної секвенції в діалозі, – репліку-реакцію одного комунікативного партнера на репліку-стимул іншого, а *предметом* – його соціорольові та гендерні особливості в англомовному діалогічному дискурсі. *Мета* статті – з'ясування специфіки гендерно-рольового потенціалу зазначеного ДА. Реалізація цієї мети передбачає вирішення таких конкретних *завдань*:

- 1) визначити роль і місце ДА «підхоплення» в діалогічному мовленні;
- 2) показати специфіку використання ДА «підхоплення» залежно від гендеру і соціорольової структури інтрактантів;
- 3) описати гендерно-рольовий потенціал ДА «підхоплення».

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Одна з актуальних проблем прагмалінгвістики – соціальні та гендерні аспекти мовлення. Останнє разом зі свідомістю і самосвідомістю вважається головними ознаками людини [18, с. 169]. У соціології поняття «людина» нерозривно пов'язане з поняттям «особистість», проте якщо перше вказує лише на якісну відмінність людей від тварин і ніяк не вказує на соціально зумовлені відмінності між самими людьми, то друге таке протиріччя усуває.

Особистість – це стійка система соціально значущих властивостей, що їх набуває індивід у певному суспільстві під впливом інститутів соціалізації, культури, конкретних соціальних спільностей і груп, до яких він належить. Оскільки особистість існує не автономно, а є завжди членом певної спільноти, елементом багатьох соціальних структур, вона виконує певні соціальні функції, здійснює численні поведінкові акти [17, с. 197; 18, с. 174; 16, с. 265].

Сьогодні окреслено два головні підходи до проблеми соціалізації особистості – нормативний і функціональний. Перший дає змогу визначити найсуттєвіші ознаки, яким має відповідати особистість (світогляд, духовність, моральність тощо), другий допомагає виявити ті якості чи властивості, якими людина наділена як суб'єкт життєдіяльності. Тому розрізняють три основні площини вивчення особистості – соціальний статус, соціальна роль і соціальна спрямованість.

Під *соціальним статусом* розуміють становища індивіда чи соціальної групи щодо інших індивідів чи груп, яке визначається за соціально важливими для цієї системи ознаками. Цей статус

пов'язаний з віком, статтю, професією, сімейним станом. Суспільна свідомість завжди порівнює людей за статусними ознаками в ієрархічному порядку, що дає підстави розрізняти вроджений (соціальне походження, стать, національність) і надбаний (освіта, кваліфікація) статуси. Крім того, соціальний статус може бути офіційним (реальний внесок індивіда у розвиток суспільства) і неофіційним (іноді оцінюється вище, ніж офіційний) [9, с. 47]. В. І. Карасик визначає його як положення людини у соціальній сфері, що охоплює права, обов'язки та очікування певної стереотипної поведінки [7, с. 3].

Соціальна роль – типова поведінка людини, пов'язана з її статусом, яка не викликає негативної реакції соціального середовища. Людина, зазвичай, виконує кілька соціальних ролей, які можуть закріплюватися формально (через посередництво закону, правового акту) або мати неформальний характер (моральні норми поведінки в суспільстві) [17, с. 227–228]. *Соціальна спрямованість* особистості створює передумови для розширеного відтворення людиною своєї діяльності, а також суспільної системи в цілому.

За своєю природою статусна ознака є величиною соціолінгвістичною, тому вона переломлюється в таких характеристиках мовлення, як первинність і вторинність. До первинних статусних ознак належать характеристики мовця й адресата, до вторинних – решта ситуативних ознак [7, с. 14]. Соціально-ситуативний статус мовця щодо адресата безпосередньо пов'язаний з використанням мови.

У цій статті статусні особливості функціонування ДА «підхоплення» аналізуються з погляду однакового ($>$ $<$), вищого ($>$) або нижчого ($<$) соціального статусу мовця (М) порівняно зі статусом його адресата (А, партнера, співрозмовника, слухача), а саме в таких моделях:

$M > A$ (статусно рівноправні відносини між мовцем і адресатом),

$M > A$ (статус мовця вище від статусу адресата),

$M < A$ (статус мовця нижче від статусу адресата).

Оскільки використання мови – це соціальна практика, що коріниться в історії та в умовах життя [20, с. 9], не можна не помітити, що за її допомогою передається соціальний досвід, якого набуває людина у процесі соціалізації. Тому і ця розвідка дає підстави говорити про певні закономірності соціального і гендерного характеру у використанні підхоплення.

У руслі гендерного підходу розрізняють поняття «біологічна стать» і «гендер». Дві статі – чоловіча і жіноча – виділяються на основі гормональної діяльності та хромосомного набору [5, с. 101–102], що зумовлює їхні фізіологічні та психологічні особливості – неоднаковий характер мислення, схильність до різних видів діяльності, специфіка пам'яті та сприйняття, різний рівень емоційності [17, с. 211–213; 32, с. 115, 127]. Проте гендер більш широке поняття, ніж біологічна стать, а описати його можливо при вивченні не тільки мовних структур, пов'язаних із статтю, а й значно більшої кількості мовних явищ [2, с. 244; 3, с. 109–110; 16, с. 78–79].

Поняття «гендер» передбачає соціальний й культурний компоненти статі, виражає результати соціалізації особистості в аспекті культурно зумовленої моделі маскуліності та фемінності [6]. Гендер є результатом конкретної мовленнєвої взаємодії конкретних особистостей у конкретній комунікативній ситуації. При цьому мова розглядається не як зовнішній засіб, а як безпосередній інструмент формування гендерної суб'єктивності [10, с. 104], а гендер – або як категорія, похідна від інших соціальних категорій (статус, національність, вік), або як результат, до якого може привести досвід мовленнєвої взаємодії [26].

Цей досвід фіксується у системі дій, вчинків, навичок й умінь, у формі відносин людини з представниками інших соціальних страт та іншої біологічної статі, у способах спілкування з ними тощо. Інколи при передачі такої інформації комуніканти вдаються до «демонстрації прав», що частіше проявляється у мовленні чоловіків як домінуючої соціальної групи.

Соціальна домінуючість чоловіків зумовлена розподілом праці, стратифікацією її видів, розподілом сфер впливу, влади і ступеня суспільної престижності [7, с. 5–6; 14, с. 16; 17, с. 215]. Стереотипно чоловіки реалізують себе в публічній сфері, а жінкам залишається мало престижна домашня сфера, що зумовлює й ті соціальні ролі, які закріплені за представниками обох статей: чоловік – лідер, командир, керівник, а жінка – дружина, мати, подруга, яка має підтримувати чоловіка, виховувати дітей, створювати домашній затишок і всі умови для того, щоб чоловік почувався комфортно та міг будувати кар'єру [17, с. 215–217; 27, с. 8; 30, с. 182]. Пор.: (3) - *I've never met anyone quite like*

you, either, she said. – And you hope you never do again /J. Osborn/; (4) – I can't find any information... – News about this accident? said he carefully /M. Binchy/.

Соціальна роль передбачає й певну мовленнєву поведінку. Тому характерними рисами типово чоловічої поведінки вважаються активність, рішучість, змагальність і прагнення досягнень; для жінки – пасивність, нерішучість, залежність, комфортність, алогічність тощо [1, с. 159; 4, с. 31; 8, с. 224; 15, с. 112]. Пор.: (5) – *I hope you will be able to use this situation to see her and talk over. – Never remember me about her! Never! /W. Storm/; (6) – I'll never forgive you for that. – And I'll never forgive you for your part in this /L. Gordon/; (7) – Here we can buy some lovely small presents for our friends. – We are not rich to waste money for empty things, Darling /T. Brain/.*

Уявлення про соціальну роль і поведінку представників двох статей реалізується в мовленнєвій поведінці. Так, для жіночого мовлення, як вважається, характерні дружня, підтримуюча тональність, а для чоловічого змагальна, домінувальна [19, с. 45; 21, с. 33; 23, с. 39; 33, с. 281–282]. Підтримуючий, дружній характер жіночого комунікативного стилю реалізується за допомогою вживання непрямих прохань і розділових запитань [19, с. 45; 29, с. 227; 28, с. 66–67], схильністю до пом'якшеної тональності [29, с. 227–236], евфемізмів [24, с. 246–247], інтенсивним використанням емоційно забарвленої лексики, підсилювальних слів, використанням «порожніх» прикметників (*sweet, lovely*), гіперболи тощо [24, с. 250; 29, с. 225]. Б. Джонстоун відносить до стереотипних ознак жіночого мовлення і вживання вигуків типу *Oh, my Lord! Oh, dear!*, емфатичних конструкцій, окличних речень [25, с. 74].

Вживання цих засобів сприяє більшій експресивності та емоційності жіночого мовлення та жіночої поведінки загалом. Жінки більш схильні до співпереживання, їм притаманне бажання зрозуміти і намагання виправдати співрозмовника. Це особливо яскраво виявляється в гетерогендерних ситуаціях, у спілкуванні зі співрозмовником-чоловіком. Як показують спостереження, у гомогендерних ситуаціях мовець-жінка відчуває себе більш розкуто, вільно, їй не треба слідкувати за своєю поведінкою і своїми словами так уважно, як у спілкуванні зі співрозмовником-чоловіком.

Чоловічий комунікативний стиль характеризується більшою стриманістю й вираженістю [11, с. 75; 22, с. 1781–1783; 31, с. 2675–2677]. Мовець-чоловік також уживає емфатичні засоби, але з грубуватим забарвленням, з підсилювачами типу *hell, damn, the devil* [24, с. 247], що засвідчує переважно розкуте висловлювання негативних оцінок й емоцій, ніж позитивних [12, с. 106; 15, с. 101; 22, с. 1787].

Враховуючи два релевантних фактори – «стать учасників комунікації» і «соціально-рольову структуру учасників комунікації», – можна говорити про гендерно-рольовий потенціал комунікативних ситуацій. Беручи до уваги фактор «статі», розрізняють гомо- і гетерогендерні ситуації (перші відображають факт участі в інтеракції представників однієї статі, другі – різних), а фактор «соціальна роль» – ситуації рівноправності та нерівноправності. Перетин цих факторів якраз і складає бінаро організований гендерно-рольовий набір комунікативних ситуацій у кількості 12 патернів (табл. 1, де М – мовець, А – адресат).

Таблиця 1

Гендерно-рольовий потенціал ДА «підхоплення»

Статус мовців Гендерна ситуація	Статусна рівноправність	Статусна нерівноправність	
		М вище за А	М нижче за А
<i>Гомогендерні ситуації</i>	$M_{\text{жін.}} > < A_{\text{жін.}}$ $M_{\text{чол.}} > < A_{\text{чол.}}$	$M_{\text{жін.}} > A_{\text{жін.}}$ $M_{\text{чол.}} > A_{\text{чол.}}$	$M_{\text{жін.}} < A_{\text{жін.}}$ $M_{\text{чол.}} < A_{\text{чол.}}$
<i>Гетерогендерні ситуації</i>	$M_{\text{чол.}} > < A_{\text{жін.}}$ $M_{\text{жін.}} > < A_{\text{чол.}}$	$M_{\text{чол.}} > A_{\text{жін.}}$ $M_{\text{жін.}} > A_{\text{чол.}}$	$M_{\text{чол.}} < A_{\text{жін.}}$ $M_{\text{жін.}} < A_{\text{чол.}}$

Як впливає з матриці 1, розподіл ДА «підхоплення» за гендерними чинниками та соціальним статусом співрозмовників має риси симетрії та асиметрії. Симетричним він виявляється за гендерним принципом (по шість кожного з двох патернів), й асиметричним щодо соціального статусу: чотири – для рівноправності та вісім – для нерівноправності. Очевидно, статусна асиметрія зумовлює й асиметрію у використанні ДА «підхоплення» в діалогічному мовленні, оскільки вони тяжіють до ситуацій з однаковим соціальним статусом співрозмовників (приклади 1, 4). При цьому їхня продуктивність у гетерогендерних ситуаціях значно вища, ніж у гомогендерних. У гетерогендерних ситуаціях у чоловічому мовленні з вищим соціальним статусом (2, 3) частотність підхоплень вища,

ніж у таких самих ситуаціях у жіночому мовленні (6). Чоловік підхоплює попереднє висловлення жінки, коли його статус однаковий або вищий за статус співрозмовниці (5); жінка підхоплює висловлення чоловіка переважно при однаковому з ним статусі (7).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Дискурсивна реалізація підхоплення залежить від соціодискурсивної ситуації, соціального статусу і гендеру співрозмовників. Зокрема, продуктивність його використання в гетерогендерних ситуаціях значно вища, ніж у гомогендерних, але найвища вона в гетерогендерних ситуаціях з мовцем-чоловіком з вищим від жінки соціальним статусом, проте достатньо висока вона й тоді, коли його статус однаковий зі статусом жінки. Жінка-мовець підхоплює висловлення чоловіка переважно при однаковому з ним соціорольовому статусі.

Науковці наголошують, що існують певні диференційні риси чоловічого і жіночого стилів мовлення. У цьому сенсі дослідження гендерних аспектів підхоплення набуває важливого значення, оскільки частотність різних його типів залежить від особливостей гендерного комунікативного стилю і типу ситуації (гомо- або гетерогендерної).

Джерела та література

1. Айхельбергер В. Жіночий гнів / В. Айхельбергер // Соломія Павличко. Гендерні студії : незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2000. – № 17. – С. 158–161.
2. Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови : когнітивний і гендерний аспекти : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / Бессонова О. Л. – Донецьк, 2002. – 465 с.
3. Большой толковый социологический словарь (Collins). В 2 т. ; пер. с англ. – М. : Вече, АСТ, 1999. – Т. 1 (А – О). – 544 с. ; Т. 2 (П – Я). – 528 с.
4. Вальчевська С. Особиста свобода. Домашній матриархат / С. Вальчевська // Соломія Павличко. Гендерні студії : незалежний культурологічний часопис «Ї». – Львів, 2000. – № 17. – С. 28–42.
5. Васильев С. В. Основы возрастной и конституциональной антропологии / С. В. Васильев. – М. : Изд-во РОУ, 1996. – 216 с.
6. Введение в гендерные исследования / под ред. И. В. Костиковой. – М. : Изд-во МГУ им. М. В. Ломоносова, 2000. – 224 с.
7. Карасик В. И. Язык социального статуса / В. И. Карасик. – М. : Гнозис, 2002. – 333 с.
8. Красиков М. Слобожанские народные сказки о злых и ленивых женах (в сопоставлении с другими фольклорными жанрами) / М. Красиков // Гендерные исследования. Харьковский центр гендер. исслед. – М. : Человек и карьера, 1999. – № 2. – С. 220–233.
9. Лукашевич М. П. Соціологія. Загальний курс : підруч. / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. – К. : Каравела, 2004. – 456 с.
10. Мартинюк А. П. Гендерні стереотипи та їх відображення у мові й мовленнєвій взаємодії (на матеріалі англійської мови) / А. П. Мартинюк // Вісн. Київ. нац. лінгв. ун-ту. Серія : «Філологія». – К., 2003. – Т. 6. – № 1. – С. 102–109.
11. Мартинюк А. П. Некоторые особенности речевого поведения мужчин и женщин / А. П. Мартинюк // Вест. Харьков. ун-та. – Харьков, 1992. – № 367. – С. 74–77.
12. Морозова И. И. Так называемая «женская речь» (англизычная) в западном языкознании / И. И. Морозова // Вісн. Харків. держ. ун-ту. Серія : «Романо-германська філологія». – Харків, 1999. – № 424. – С. 106–110.
13. Павленко Л. В. Дискурсивний акт «підхоплення» в англійському діалогічному мовленні (на матеріалі сучасної художньої прози) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / Л. В. Павленко. – Одеса, 2011. – 20 с.
14. Плисовская Э. А. Социологический и исторический анализ социального статуса женщин : дис. ... канд. социол. наук : 22.00.03 / Плисовская Э. А. – К., 1997. – 255 с.
15. Смелзер Н. Дж. Социология. Глава 11. Сексуальные роли и неравенство / Смелзер Н. Дж. // Социолог. исслед. – 1992. – № 8. – С. 101–112.
16. Соціологічна енциклопедія / [уклад. В. Г. Городяненко]. – К. : Академвидав, 2008. – 456 с. – (Сер. «Енциклопедія ерудита»).
17. Соціологія : підруч. / [за ред. В. Г. Городяненка]. – К. : Академія, 2008. – 544 с.
18. Спеціальні та галузеві соціології : навч. посіб. / [за ред. В. Є. Пилипенко та ін.]. – К. : Каравела, 2003. – 304 с.
19. Cameron D. Feminism and Linguistic Theory. – 2nd ed. / D. Cameron. – L. : Macmillan Press, 1992. – 247 p.
20. Cameron D. Introduction : Why is language a feminist issue? / D. Cameron // The Feminist Critique of Language / [ed. by D. Cameron]. – 2nd edition. – L. : Routledge. – 1998. – P. 1–21.
21. Eckert P. Cooperative competition in adolescent «girl talk» / P. Eckert // Gender and Conversational Interaction / [ed. by D. Tannen]. – N. Y. ; Oxford : Oxford University Press. – 1993. – P. 32–61.

22. Holmes J. Leadership talk : How do leaders «do mentoring», and is gender relevant? [Electronic resource] / J. Holmes // *Journal of Pragmatics*. – 2005. – Vol. 37, Issue 11. – P. 1779–1800. – Mode of access : www.sciencedirect.com/science/article/pii/S037821660500086X.
23. Holmes J. *Women, Men and Politeness* / J. Holmes. – L. ; N. Y. : Longman, 1995. – 254 p.
24. Jespersen O. *Language. Its Nature, Development and Origin* / O. Jespersen. – N. Y. : WW Norton and Co Inc., 1964. – 448 p.
25. Johnstone B. Community and contest : Midwestern men and women creating their worlds in conversational storytelling / B. Johnstone // *Gender & Conversational Interaction* / [ed. by D. Tannen]. – N. Y. ; Oxford : Oxford University Press, 1993. – P. 62–80.
26. Kotthoff H. New Perspective on Gender Studies in Discourse Analysis / H. Kotthoff // Докл. Междунар. конф. [«Гендер: язык, культура, коммунікація»]. – М. : МГЛУ, 2001. – С. 11–32.
27. Lakoff G. *Metaphors We Live By* / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago ; L. : University of Chicago Press, 1980. – 242 p.
28. Lakoff R. T. Stylistic strategies within a grammar of style / R. T. Lakoff // *Language, Sex and Gender. Does La Difference Make a Difference* / [ed. by J. Orasanu, M. Slater, L. L. Adler]. – N. Y. : The N. Y. Academy of Sciences, 1979. – P. 53–78.
29. Lakoff R. T. Women's language / R. T. Lakoff // *Language and Style*. – 1977. – Vol. 10. – № 4. – P. 222–247.
30. Malmstrom J. *Language in Society* / J. Malmstrom. – Rochelle Park (NJ) : Hayden Book Co, Inc., 1973. – 194 p.
31. Rees-Miller J. Compliments revisited : Contemporary compliments and gender [Electronic resource] / J. Rees-Miller // *Journal of Pragmatics*. – 2011. – Vol. 43, Issue 11. – P. 2673 – 2688. – Mode of access : www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378216611001330.
32. Stump J. B. What's the Difference? How Men and Women Compare / J. B. Stump. – N. Y. : William Morrow and Co Inc., 1987. – 274 p.
33. Uchida A. When «difference» is «dominance»: A critique of the «anti-power-based» cultural approach to sex differences / A. Uchida // *The Feminist Critique of Language : A Reader* / [ed. by D. Cameron]. – L. ; N. Y. : Routledge, 1998. – P. 280 – 292.

Павленко Людмила. Социорольевые и гендерные особенности дискурсивного акта «подхват» в современной английской диалогической речи. Статья посвящена изучению социорольевых и гендерных особенностей выражений со значением подхвата в современной английской диалогической речи в когнитивно-коммуникативном аспекте. Такие высказывания представляют собой акты вербальной реакции на реплику собеседника, которая происходит только в режиме социодискурсивного взаимодействия, что дает основания для их толкования с точки зрения дискурсивного акта, который является продуктом диалогической речи, состоящий из двух шагов – реплики стимула и реплики реакции. В статье определяются роль и место дискурсивного акта «подхват» в диалогической речи; показывается специфика его употребления в зависимости от пола и социорольевой структуры интерактантов; описывается гендерно-ролевой потенциал дискурсивного акта «подхват». Статусные особенности функционирования дискурсивного акта «подхват» анализируются с точки зрения равного, высшего или низшего социального статуса говорящего, по сравнению со статусом адресата. Доказывается, что распределение дискурсивного акта «подхват» по гендерным факторам и социальному статусу собеседников имеет черты симметрии и асимметрии. Симметричным он является по гендерному принципу, а асимметричным по социальному статусу.

Ключевые слова: подхват, дискурсивный акт, гендер, социальный статус, социальная роль, гендерно-ролевой потенциал, диалогическая речь.

Pavlenko Lyudmyla. Socio-Role and Gender Peculiarities of the Discourse Act «Catching» in Modern English Dialogical Speech. The article deals with the study of socio-role and gender peculiarities of the discourse act «catching» in modern English dialogical speech from the point of view of cognitive-communicative paradigm of knowledge. Such statements are acts of verbal reactions to the remark of the interlocutor, which occur only in the socio-discourse interaction that gives grounds for their interpretation in terms of the discourse act, which is the product of dialogical speech, consisting of two speech steps – the incentive remark and the response remark. The article defines the role and place of the discourse act «catching» in dialogical speech; shows the peculiarity of its application depending on gender and socio-role structure of speakers; describes the gender and role potential of the discourse act «catching». Status features of the discourse act «catching» functioning are analyzed in terms of the equal, higher or lower social status of the speaker, compared with the status of the addressee. It is proved that the distribution of the discourse act «catching» on gender factors and social status of the interlocutors has traits of symmetry and asymmetry. It is symmetrical according to the gender principle and it is asymmetric in relation to social status.

Keywords: catching, discourse act, gender, social status, social role, gender and role potential, dialogical speech.

Стаття надійшла до редколегії
14.04.2015 р.